

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В СФЕРІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ

ADMINISTRATIVE SERVICES IN THE FIELD OF SUPERUSE

Баркалов О.О., к.т.н.,
спеціаліст в ПП «Oracle»

ORCID ID: 0009-0004-8814-2763

У даній статті наведено поняття та визначено особливості адміністративних послуг в сфері надрокористування.

Зазначено, що адміністративні послуги в сфері надрокористування – це комплекс заходів та процедур, які здійснюються уповноваженими державними органами з метою регуляції доступу до надр, їх видобутку та використання, забезпечення ефективного управління природними ресурсами, дотримання законодавства, екологічних норм, та забезпечення прав інвесторів та місцевих громад.

Відзначено, що адміністративні послуги в сфері надрокористування мають наступні характерні риси: 1) є результатом здійснення владних повноважень суб'єктів публічної адміністрації; 2) надаються за заявою суб'єкта-звернення; 3) суб'єкт надання адміністративної послуги є уповноваженим суб'єктом публічної адміністрації.

Суб'єктами надання адміністративних послуг в сфері надрокористування є Державна служба геології та надр України, яка має право надавати адміністративні послуги та здійснювати контроль за їх дотриманням. Даний суб'єкт та його територіальні органи не тільки надають адміністративні послуги, але й здійснюють нагляд і контроль за їх виконанням, забезпечуючи дотримання екологічних, технічних та інших норм.

Адміністративні послуги в сфері надрокористування в Україні охоплюють широкий спектр дій та процедур, які регулюють доступ та використання надр. Ці послуги забезпечуються державою через відповідні регуляторні органи, які мають забезпечити виконання законодавства в цій галузі, здійснювати контроль і нагляд за дотриманням правил користування надрами, а також вирішувати питання, пов'язані з ліцензуванням та дозвільною документацією.

До сервісних повноважень Державної служби геології та надр України належать: 1) видає в установленому порядку спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами); 2) зупиняє та анулює в установленому порядку дію спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами), поновлює їх дію у разі зупинення; 3) здійснює внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами.

Ключові слова: надра, надрокористування, адміністративні послуги, Державна служба геології та надр України, повноваження та компетенція, публічна адміністрація.

In this article, the concept and features of administrative services in the field of subsoil use are defined.

It is noted that administrative services in the field of subsoil use are a set of measures and procedures carried out by authorized state bodies for the purpose of regulating access to subsoil, their extraction and use, ensuring effective management of natural resources, compliance with legislation, environmental regulations, and ensuring the rights of investors and local communities.

It was noted that administrative services in the field of subsoil use have the following characteristic features: 1) they are the result of the exercise of authority by subjects of public administration; 2) are provided at the request of the requesting entity; 3) the entity providing the administrative service is an authorized entity of the public administration.

The entities providing administrative services in the field of subsoil use are the State Geology and Subsoil Service of Ukraine, which has the right to provide administrative services and monitor their compliance. This subject and its territorial bodies not only provide administrative services, but also supervise and control their implementation, ensuring compliance with environmental, technical and other standards.

Administrative services in the field of subsoil use in Ukraine cover a wide range of actions and procedures that regulate access to and use of subsoil. These services are provided by the state through the relevant regulatory bodies, which must ensure the implementation of legislation in this area, control and supervise compliance with the rules for the use of subsoil, as well as resolve issues related to licensing and permit documentation.

The service powers of the State Geology and Subsoil Service of Ukraine include: 1) issues special permits for the use of subsoils (including the use of oil and gas-bearing subsoils) in accordance with the established procedure; 2) suspends and cancels in accordance with the established procedure the validity of special permits for the use of subsoil (including the use of oil and gas-bearing subsoil), renews their validity in case of suspension; 3) makes changes to special permits for subsoil use.

Key words: subsoil, subsoil use, administrative services, State Geology and Subsoil Service of Ukraine, powers and competence, public administration.

Постановка проблеми адміністративних послуг в сфері надрокористування в Україні охоплює ряд викликів, з якими стикаються державні органи та суб'єкти господарювання при реалізації прав на користування надрами. Визначення та аналіз цих проблем є ключовими для покращення ефективності управління природними ресурсами та забезпечення економічного розвитку країни. На нашу думку, до їх числа варто віднести: 1) бюрократичні перешкоди та непрозорість процедур; 2) корупція та відсутність прозорості; 3) невідповідність між законодавством і практикою. Нормативна база може бути застарілою або не враховувати потреби ринку, що ускладнює адаптацію галузі до сучасних вимог та стандартів; 4) недостатнє фінансування регуляторних органів, що знижує їхню ефективність та можливість швидкого реагування на виклики.

Метою статті є систематизація адміністративних послуг в сфері надрокористування.

Стан дослідження. Питання надрокористування та ведення ресурсів в сфері надрокористування були пред-

метом наукових праць: О.В. Леонової, І.Б. Мачуська, В.В. Матюха, О.П. Шем'яков, І.В. Хохлова, В.В. Пугач та ін.

Виклад основного матеріалу. Адміністративні послуги виконують важливу функцію у взаємодії держави з громадянами і бізнесом, спрямовану на забезпечення порядку, правової визначеності та доступності державних ресурсів. Ці послуги мають бути надані ефективно, прозоро та вчасно, що сприяє зниженню корупції, підвищенню довіри до державних інституцій і покращенню інвестиційного клімату країни.

В Україні адміністративні послуги намагаються робити більш доступними через центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи), де громадяни можуть отримати більшість необхідних державних послуг в одному місці. Це дозволяє спростити та прискорити процеси, зменшити бюрократичні бар'єри та покращити загальну якість обслуговування громадян.

Згідно Закону України «Про адміністративні послуги» адміністративна послуга – це результат здійснення владних

повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону. Суб'єкт звернення - фізична особа, юридична особа, яка звертається за отриманням адміністративних послуг. Суб'єкт надання адміністративної послуги – це орган виконавчої влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації, уповноважені відповідно до закону надавати адміністративні послуги [1].

Таким чином, Закон України «Про адміністративні послуги» встановлює загальні засади надання адміністративних послуг, які застосовуються до адміністративних послуг в сфері надрокористування: видача ліцензій на користування надрами, дозволи на геологічне дослідження, експлуатацію родовищ тощо.

Адміністративні послуги в сфері надрокористування, на нашу думку, мають наступні характерні риси:

По-перше, є результатом здійснення владних повноважень суб'єктів публічної адміністрації. Так, у сфері надрокористування, органи виконавчої влади, такі як Державна служба геології та надр України, виконують свої владні повноваження, розглядаючи заявки на отримання ліцензій. Вони перевіряють відповідність заявників законодавчим вимогам і на основі цього приймають рішення про надання або відмову в наданні документів дозвільного характеру.

По-друге, надаються за заявою суб'єкта-звернення. Фізичні та юридичні особи, зацікавлені в користуванні надрами, подають заяву до відповідного органу для отримання необхідних документів дозвільного характеру. Ці заяви мають включати всю необхідну документацію, яка підтверджує правомірність запиту і здатність заявника дотримуватися умов користування надрами.

По-третє, суб'єкт надання адміністративної послуги є уповноваженим суб'єктом публічної адміністрації. Згідно ст. 17 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» у разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам, центральний орган виконавчої влади утворюється як служба [2]. Таким суб'єктом є Державна служба геології та надр України (Держгеонадра) є центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів і який реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, є уповноваженим органом з питань реалізації угод про розподіл продукції [3].

До сервісних повноважень Державної служби геології та надр України належать:

1) видає в установленому порядку спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами);

2) зупиняє та анулює в установленому порядку дію спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами), поновлює їх дію у разі зупинення;

3) здійснює внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) та до угоди про умови користування надрами, продовжує строк дії спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) [3].

В контексті надрокористування, суб'єктами надання адміністративних послуг є, наприклад, Державна служба геології та надр України, яка має право надавати адміністративні послуги та здійснювати контроль за їх дотриманням. Такі органи не тільки надають адміністративні

послуги, але й здійснюють нагляд і контроль за їх виконанням, забезпечуючи дотримання екологічних, технічних та інших норм.

Адміністративні послуги в сфері надрокористування в Україні охоплюють широкий спектр дій та процедур, які регулюють доступ та використання надр. Ці послуги забезпечуються державою через відповідні регуляторні органи, які мають забезпечити виконання законодавства в цій галузі, здійснювати контроль і нагляд за дотриманням правил користування надрами, а також вирішувати питання, пов'язані з ліцензуванням та дозвільною документацією. Основні адміністративні послуги включають:

1) ліцензування – вид адміністративної послуги, що передбачає видачу ліцензії на право користування надрами є ключовим адміністративним послугою у цій сфері. Ліцензії надаються для різних видів використання надр, включаючи видобуток корисних копалин, геологічне вивчення, а також нафто- та газодобування;

2) здійснення реєстрації прав на користування надрами - вид адміністративної послуги, що передбачає оформлення документів, які підтверджують право певної особи або компанії на користування конкретною ділянкою надр. Реєстрація забезпечує прозорість та юридичну ясність у використанні природних ресурсів;

3) видача дозволу на провадження господарської діяльності в сфері надрокористування.

Ефективність адміністративних послуг в сфері надрокористування має критичне значення для забезпечення раціонального та сталого використання природних ресурсів, захисту довкілля, а також для забезпечення економічного розвитку країни.

До числа адміністративних послуг, що можуть надаватися уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації в сфері надрокористування (Державна служба геології та надр України) належать:

1) видача дозволу на днопоглиблювальні роботи, прокладання кабелів, трубопроводів та інших комунікацій на землях водного фонду;

2) внесення змін до спеціального дозволу на користування надрами;

3) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) з метою видобування корисних копалин;

4) надання спеціального дозволу на користування надрами з метою будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод, отримання геотермальної енергії (теплової енергії надр), експлуатації підземних споруд, пов'язаної із запобіганням підтопленню навколишнього природного середовища внаслідок закриття шахт;

5) надання спеціального дозволу на користування надрами з метою створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр);

6) продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами;

7) видача гірничого відводу для розробки родовищ корисних копалин підземним способом (шахтами та рудниками);

8) переоформлення гірничого відводу для розробки родовищ корисних копалин підземним способом (шахтами та рудниками);

9) надання спеціального дозволу на користування надрами за результатами продажу на аукціоні;

10) видача погодження забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення;

11) надання спеціального дозволу на забудову площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення;

12) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) на геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислової розробки родовищ, з подальшим видобуванням нафти і газу (промислова розробка родовищ);

13) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) на видобування нафти і газу (промислова розробка родовищ);

14) затвердження плану моніторингу;

15) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислова розробка родовищ);

16) надання згоди на одержання гірничого відводу під територією, де розміщені будівлі, споруди, населені пункти, джерела водопостачання, водоймища, об'єкти природно-заповідного фонду, пам'ятки історії, культури та мистецтва, об'єкти спеціального й іншого призначення;

17) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) з метою видобування корисних копалин;

18) надання спеціального дозволу на користування надрами з метою створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр);

19) продовження строку дії спеціального дозволу на користування надрами;

20) видача гірничого відводу для розробки родовищ корисних копалин підземним способом (шахтами та рудниками);

21) переоформлення гірничого відводу для розробки родовищ корисних копалин підземним способом (шахтами та рудниками);

22) надання спеціального дозволу на користування надрами за результатами продажу на аукціоні;

23) надання кадастрової довідки з містобудівного кадастру;

24) видача погодження забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення;

25) надання спеціального дозволу на забудову площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення;

26) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) на геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислової розробки родовищ, з подальшим видобуванням нафти і газу (промислова розробка родовищ);

27) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) на видобування нафти і газу (промислової розробки родовищ);

28) надання спеціального дозволу без проведення аукціону на виконання робіт (здійснення діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції;

29) надання спеціального дозволу на користування надрами без проведення аукціону (електронних торгів) на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислова розробка родовищ);

30) надання згоди на одержання гірничого відводу під територією, де розміщені будівлі, споруди, населені пункти, джерела водопостачання, водоймища, об'єкти природно-заповідного фонду, пам'ятки історії, культури та мистецтва, об'єкти спеціального й іншого призначення.

Отже, Державна служба геології та надр України, виконуючи функції регулятора в сфері надрокористування, надає широкий спектр адміністративних послуг, що відображається у великій кількості видів документів дозвільного характеру. Ця діяльність характеризується кількома особливостями:

1) комплексність послуг, тобто адміністративні послуги, які надає Держгеонадра, охоплює весь цикл надрокористування від геологічного вивчення до промислового видобування, включаючи специфічні аспекти, такі як забудова територій, створення підземних споруд та експлуатація ресурсів. Кожен з цих процесів вимагає окремого виду дозволу, що робить адміністративну роботу особливо складною та багатогранною;

2) різноманітність суб'єктів звернення в сфері надрокористування можуть подавати різні за розміром і спеціалізацією компанії: від великих нафтогазових корпорацій до малих підприємств, зайнятих видобутком мінералів. Це створює додаткові вимоги до універсальності та адаптивності процесів надання послуг;

3) регуляторна складність - Держгеонадра виступає не тільки як надавач послуг, але й як регулятор, що контролює дотримання законодавства та ліцензійних умов. Це включає здійснення контролю за дотриманням екологічних стандартів, безпекою робіт, коректністю ведення гірничих робіт тощо;

4) проведення аукціонів і торгів передбачає, що деякі види дозволів надаються через аукціонні торги, що забезпечує прозорість і чесну конкуренцію між учасниками ринку. Процедура аукціонів вимагає детальної підготовки, проведення та післяаукціонного контролю [наприклад, 4; 5];

5) важливою особливістю діяльності Держгеонадра є забезпечення захисту прав місцевих громад, які можуть бути порушені наслідками надрокористування, включаючи екологічні та соціальні аспекти.

Узагальнюючи вище викладене, відзначимо, що делегування Держгеонадра України сервісних повноважень вимагає від посадових та службових осіб даного центрального органу виконавчої влади високого рівня професіоналізму, прозорості та відповідальності у здійсненні їх регулятивної та сервісної діяльності, що в кінцевому результаті має сприяти сталому розвитку галузі та збалансованому використанню природних ресурсів країни.

Отже, **адміністративні послуги в сфері надрокористування** – це комплекс заходів та процедур, які здійснюються уповноваженими державними органами з метою регуляції доступу до надр, їх видобутку та використання, забезпечення ефективного управління природними ресурсами, дотримання законодавства, екологічних норм, та забезпечення прав інвесторів та місцевих громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради*, 2013. № 32. Ст.409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
2. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2011. № 38. Ст.385.
3. Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2015-%D0%BF#Text>
4. Перелік ділянок надр, спеціальні дозволи на користування якими було продано на I аукціоні 2024 року, який відбувся 04.01.2024. URL: https://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/auctions/2024/auction1_results.pdf
5. Перелік ділянок надр, спеціальні дозволи на користування якими було продано на II аукціоні 2024 року, який відбувся 17.01.2024. URL: https://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/auctions/2024/auction2_results.pdf